

In Memoriam Jonas Antanas Račkauskas (1942 01 20 – 2018 03 19)

Jonas Dautaras

Lietuvos edukologijos universitetas, Studentų g. 39, 08106 Vilnius, jonas.dautaras@leu.lt

Kovo 19 d., eidamas 77-uosius metus, mirė iškilus lietuvių išėivijos pedagogas, mokslininkas, visuomenės veikėjas, ilgametis Čikagos valstybinio universiteto (*Chicago State University*) profesorius, Litanistikos tyrimo ir studijų centro valdybos pirmininkas, Pedagoginio litanistikos instituto Čikagoje rektorius, Lietuvos edukologijos universiteto garbės daktaras prof. dr. Jonas Račkauskas.

J. Račkauskas gimė 1942 m. sausio 20 d. Šilutės rajone, Švėkšnos miestelyje. Grįžtanti karo banga ir artėjanti antroji bolševikinė okupacija 1944 m. spalio 10 d. privertė Račkauskų šeimą palikti gimtuosius namus ir išvykti į Vokietiją, o vėliau – į Ameriką. Mokslus baigė Amerikoje ir Kanadoje. Pagal universitetinį išsilavinimą prof. J. Račkauskas yra pedagogikos ir psichologijos bei mokyklų

administravimo specialistas. 1963–1967 m. dirbo *De Paul* universitete. 1968 m. baigė Pedagoginį litanistikos institutą. Nuo 1968 m. dėstė Čikagos valstybiniame universitete. Otavos universitete (Kanada) apgynė disertaciją apie Edukacinės komisijos veiklą Lietuvoje 1773–1794 m. ir įgijo pedagogikos mokslų daktaro laipsnį. Nuo 1981 m. – Čikagos valstybinio universiteto profesorius.

Prof. J. Račkauskas yra vienas iš Litanistikos tyrimo ir studijų centro (LTSC) iniciatorių ir steigėjų. Nuo pat įsteigimo (1981), Profesoriumi vadovaujant ir remiant Lietuvių fondui bei visuomenei aukomis, LTSC sukurta 10 padalinių: Žilevičiaus-Kreivėno muzikologijos archyvas, Lietuvių medicinos muziejus ir archyvas, S. Budrio fotoarchyvas,

Lietuvių muziejus, Meno archyvas, Lietuvių genocido tyrimo centras JAV ir kiti. Visi šie padaliniai laisvai prieinami tiek išėivijos lietuviams, tiek atvykstantiems iš svetur.

Prof. J. Račkauskas aktyviai dalyvavo daugelio lietuvių visuomeninių organizacijų, fondų, tarybų ir kitų struktūrų veikloje: nuo 1971 m. buvo Lietuvių istorijos draugijos vicepirmininku, nuo 1978 m. – Lituanistikos instituto istorikų sekcijos pirmininku, nuo 1979 iki 1988 m. – Jaunimo centro direktorių tarybos pirmininku, nuo 1996 iki 2000 m. vadovavo Amerikos lietuvių tarybai.

Prof. J. Račkauskas, būdamas LTSC vadovu, Lietuvai atgavus nepriklausomybę, užmezgė plačius ryšius su Lietuvos universitetais ir kitomis mokslo įstaigomis, bibliotekomis ir muziejais, visokeriopai skatino mokslinius tyrimus. Prisidėjo prie mokslininkų rengimo Lietuvoje. Atvykusiems iš Lietuvos aukštųjų mokyklų dėstytojams stažuotis į Lituanistikos tyrimo ir studijų centrą Čikagoje sudarė palankias gyvenimo ir darbo sąlygas. Pagal LTSC archyvo fonduose panaudotus šaltinius bei atliktus tyrimus parengtas mokslines studijas stažuotojai turėjo galimybę išleisti finansuojant JAV Lietuvių fondo lėšomis, tarpininkaujant LTSC ir asmeniškai Profesoriumi. Prof. J. Račkausko rūpesčiu ypač daug mokslo darbuotojų iš Lietuvos turėjo galimybę stažuotis per pirmąjį ir antrąjį nepriklausomybės dešimtmečius. Daugelio stažuotojų (K. Pečkus, J. Skirius, J. Dautaras ir kt.) iš Lietuvos išleistų leidinių bendraautoris yra ir prof. dr. J. Račkauskas.

Visa savo mokslinė ir sumania vadybine veikla prof. J. Račkauskas labai daug prisidėjo prie lietuviybės išlaikymo bei puoselėjimo išėivijoje, o Lietuvai atgavus nepriklausomybę, buvo dažnas svečias Lietuvoje, domėjosi švietimo reformos reikalais, teikė konsultacijas, ypač didelę paramą suteikė bibliotekoms, papildydamas knygų fondus lituanistine literatūra, išleista JAV. Atsiųsta per 1,5 milijono knygų. Už nuopelnus Lietuvai 1996 m. prof. J. Račkauskas apdovanotas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino IV laipsnio ordinu.

Lietuviybės puoselėtojo JAV ir visokeriopos pagalbos teikėjo Lietuvos švietimui prof. J. Račkausko nuveikti darbai išliks amžinai mūsų atmintyje.